

Digna Pilāte*

*Latvijas Dabas muzejs / Latvian Museum of Natural History
e-pasts/ e-mail: bichos@latnet.lv

Spermodea lamellata (Jeffreys, 1830) un *Vertigo genesii* (Gredler, 1856) (*Gastropoda: Pulmonata*) Latvijā

Kopsavilkums

1997. gada jūlijā Slīteres nacionālā parka teritorijā tika veikts pētījums par mežsaimniecības ietekmi uz sauszemes gliemežu faunas daudzveidību. Lapkoku pionierfāzē pēc 1969. gada vējgāzes iespējami ilglaicīga dabiska egļu meža vietā tika atrasta gliemežu suga *Spermodea lamellata*. Dabiski traucētā egļu mežā tika konstatēta vēl viena suga – *Vertigo genesii*. Slīteres nacionālā parka teritorijā vienīgajās Latvijā droši zināmajās atradnēs sugu populācijas ir ļoti mazas un sugas ir ļoti retas.

Ievads

Veicot Latvijas malakofaunas izpēti, laiku pa laikam tiek atrastas jaunas sugas un jaunas reto sugu atradnes. Tikai niecīga daļa no jaunatradumiem tiek publicēta un kļūst zināma plašākai sabiedrībai.

1997. gada jūlijā, veicot mežsaimniecības ietekmes izpēti uz sauszemes gliemežu faunas daudzveidību, Slīteres nacionālā parka teritorijā tika atrastas divas gliemežu sugas *Spermodea lamellata* un *Vertigo genesii*. Zināmajās publikācijās par Latvijas gliemju faunu nav informācijas par *Spermodea lamellata* atradumiem Latvijā teritorijā (Rudzīte et al. 1996; 1997). Atsevišķi autori šo sugu ir uzskatījuši par iespējamu Latvijas faunā (Schlesch 1942; Sloka et Sloka 1957). Literatūrā daļa autoru *Vertigo genesii* un *Vertigo geyeri* ir uzskatījuši par vienu sugu ar divām formām – *Vertigo genesii genesii* un *Vertigo genesii geyeri* (Schlesch 1942; Лихарев et Раммельмейер 1952). LPSR dzīvnieku noteicējā dotās *Vertigo genesii* pazīmes atbilst *Vertigo geyeri* pazīmēm (Sloka et Sloka 1957). Tāpēc *Vertigo genesii* netika iekļauts Latvijā konstatēto

gliemju sugu sarakstā (Rudzīte et al. 1996, 1997).

Vertigo genesii (Gredler, 1856)

Suga pieder dzimtas *Vertiginidae* apakšdzimtai *Vertigininae*. Gliemeži dzīvo purvainās un staigņās vietās zem trūdošām augu atliekām. Izplatības tips – ziemeļu alpīnais (Ehnström et Waldén 1986; Kerney et al. 1983).

Sugas atradne atrodas Slīteres mežniecības un nacionālā parka teritorijā – 208. kvartāla 7. nogabalā. Tas ir vējgāzes traucēts dabisks egļu mežs. Nogabalam raksturīga slapja egļu meža veģētācija, koku un kritalu kontinuitāte (ilglaicība), arī daudz lauču. *Vertigo genesii* 3 eksemplāri (2 pieauguši un 1 subfosils) konstatēti trīs uzskaites kvadrātos (20 x 20 cm) izsijātajā zemsedzes materiālā. Kopumā pētāmajā nogabalā tika nosprausti 25 uzskaites kvadrāti. Nogabala platība ir 6,8 ha. Kopš 1900. gada nogabalā nav veikta mežsaimnieciskā darbība (Suško 1998). Tā kā suga reģistrēta tikai vienā no 12 pētītajiem nogabaliem, un tikai 3 uzskaites kvadrātos, tad var secināt, ka šīs sugas populācija ir ļoti maza un suga ir ļoti reta. Ieteicams *Vertigo genesii* ierakstīt Latvijas Sarkanajā grāmatā. Tā kā atradne atrodas Slīteres

nacionālā parka stingrā režīma zonā, tad speciāli aizsardzības pasākumi nav veicami.

***Spermodea lamellata* (Jeffreys, 1830)**

Suga pieder dzimtas *Valloniidae* apakšdzimtai *Acanthinulinae*. Tās dzīves vietas ir vecos dižskābaržu mežos, dabiskos lapkoku, mistrotos un slapjos mežos ar bagātīgu zemsedzi lapu nobirās un zem kritālām. Izplatības tips – ziemeļrietumu Eiropiski atlantiskais (Kerney et al. 1983). Suga ir labs indikators veciem un neapsaimniekotiem mežiem. *Spermodea lamellata* eksistenci apdraud kailcirtes, meža nosusināšana, noganīšana. Šīs sugas gliemeži nav sastopami mežos uz aizaugušām lauksaimniecības zemēm (Ehnström et al. 1986).

Sugas atradne atrodas ir Slīteres mežniecības un Slīteres nacionālā parka teritorijā – 222. kvartāla 2. nogabala Z daļā. Šeit ir dabiski izveidojusies lapkoku

pionierfāze pēc 1969. gada vējgāzes iespējami ilglaicīga dabiska egļu meža vietā. Nogabalam raksturīga slapja egļu meža veģetācija, koku un kritālu kontinuitāte. Tajā atrodas gruntsūdens izplūdes zona un nelieli strauti. *Spermodea lamellata* 30 eksemplāri (11 pieauguši, 18 nepieauguši un 1 subfosils) konstatēti divu uzskaites kvadrātu (20 x 20 cm) izsijātajā zemsedzes materiālā. Nogabala platība ir 18 ha. 1922. gadā nogabala D daļā 13% no platības ir bijusi pļava. Kopš 1900. gada nogabalā nav veikta mežsaimnieciskā darbība (Suško 1998). Tā kā suga reģistrēta tikai vienā vietā no 12 pētītajiem nogabaliem, tad var secināt, ka šīs sugas populācija ir ļoti maza un suga ir ļoti reta. *Spermodea lamellata* izmantojama kā dabisko mežu biotopu indikatorsuga. Sugu ieteicams iekļaut Latvijas Sarkanajā grāmatā. Tā kā atradne atrodas Slīteres Nacionālā parka stingrā režīma zonā, tad speciāli aizsardzības pasākumi pagaidām nav veicami.

***Spermodea lamellata* (Jeffreys, 1830) and *Vertigo genesii* (Gredler, 1856) (*Gastropoda: Pulmonata*) in Latvia**

(Abstract)

Key words: *Gastropoda: Pulmonata*, fauna & diversity, new species, Latvia

In 1997, during investigations of the forestry influence on the terrestrial mollusc fauna in territory of national park Slītere, two species were found: *Spermodea lamellata* and *Vertigo genesii*.

Today those are only localities where *Spermodea lamellata* and *Vertigo genesii* exists in Latvia (in small populations).

Literatūra

Ehnström B., Waldén W. H., 1986. Faunavård i skogsbruket Del //2. Den lägre faunan/, Skogsstyrelsen, Jönköping, 1-352

Kerney M. P., Cameron R. A. D., Jungbluth J. H., 1983. Die Landschnecken Nord- und Mitteleuropas, Hamburg- Berlin, 1-384

Rudzīte M., Pilāte D., Parele E., 1996. Latvijā sastopamo gliemju sugu latviskie nosaukumi //Daba un Muzejs 6/, Rīga, 85- 92

Rudzīte M., Pilāte D., Parele E., 1997. Molluskenfauna Lettlands. Liste der in Lettland vorkommenden Molluskenarten (*Gastropoda, Bivalvia*) //Mitt. Dtsch. malakozool. Ges. 59/, 1-10

Schlesch H., 1942. Die Land- und Süßwassermollusken Lettlands //Korr. bl. Naturf. Riga LXIV/, 245-360

Sloka N., Sloka J., 1957. *Mollusca* – Gliemji //Latvijas PSR dzīvnieku noteicējs, I sēj./, Rīga, 732-775

Suško U., 1998. Latvijas dabiskie meži. Pētījums par bioloģiskās daudzveidības struktūrām, atkarīgajām sugām un meža vēsturi, Rīga, 1-186

Лихарев И. М., Раммельмейер Е. С., 1952. Наземные моллюски фауны СССР, Москва- Ленинград, 1-511